

Metka Furlan
O imenu škoromát

Čedajska glosa iz 14. stoletja (in habitu) Scaramatte kaže, da je brkinsko ime škoromáti romanska izposojenka s področja Furlanije, kot je pokazal etnolog Niko Kuret. V nasprotju z njegovo interpretacijo pomena glose Scaramatte, ki jo je razložil z »nočni čuvaj«, je v prispevku pokazano, da je ta romanska beseda verjetno označevala maškaro z obrazno krinko nasploh, pa tudi samo obrazno krinko. Tudi ime škoromát je bilo prvotno (tako kot še danes) splošna oznaka za katerokoli maškaro (z obrazno krinko ali brez nje), zato je v množinski obliki škoromáti tudi lahko označevala skupino maškar različnih likov.

The word (in habitu) Scaramatte was in 14th century attested in archives of Italian town Cividale and indicates that the Slovene dialectal name škoromáti «a group of different maskers from the area of Brkini» is a Romance borrowing from the area of Friuli as was allready shown by ethnographer Niko Kuret. In opposite to Kuret's interpretation that the meaning of Scaramatte is «the night-guard», it is shown that this Romance word probably denoted the masker with a mask (in general) and also the mask itself. The Slovene dialectal name škoromát originally denoted (and still does) any masker (with or without the mask) and only therefore the plural form škoromáti could have denoted a group of different maskers.

1 Niko Kuret je v članku La maschera di Scaramatte tra friulani e sloveni¹ pokazal, da je bilo slovensko ime škoromáti (m. pl.), ki je pri nas znano na ožjem območju Brkinov in tam označuje skupino pustnih šem (Kuret 1989: I 23; Fikfak 1999: 58),² izposojeno iz

---

¹ Slovenski prevod članka je objavljen v Kuret 1997: 93–98.

² Nekoliko drugače predstavlja rabo imena Fikfak 1999: 58, češ da je eden od stalnih likov v skupini škoromatov označen z edninsko obliko škoromat. Ta maškara je oblečena v bele hlače in kožuh, nosi koničasto pokrivalo, okrašeno s papirnatimi rožami in trakovi, okrog vratu pa ima obešene zvonce, v Hrušici pa nosi tudi leseno obrazno krinko (Fikfak 1999: 58). Za isti lik maškare Kuret 1987: I 60, pravi, da je označen le z besedno zvezo s *poberinom*, Cek - Volk, 1996: 136, pa s *škoromat sez zguonci* (Hrušica). Slednja zveza kaže, da edninska oblika škoromat označuje maškaro nasploh in je torej sinonimna knjiž. *maškara*.

romanskega jezikovnega področja. V 14. stoletju je namreč v čedadjskem besedilu o prepovedi maškar izpričan izraz (*in habitu*) *Scaramatte*. Kuretova razlaga o romanskem izvoru brkinskega imena *škoromāti* je popolnoma prepričljiva, drugače pa je z njegovo nadaljnjo, etimološko razlago tega slovenskega pustnega termina.

2 Kuret je poznal razlago, v kateri je Vidossi srednjeveški glosi *Scaramatte* in *sgaravatte* obravnaval kot dva različna romanska izraza, ki sta tudi različnega izvora.⁵ Kljub temu je pomen, ki ga je ob sobesedilu glose *sgaravatte* implicirala tudi Vidossijeva razlaga o izposoji iz srvn. *scharwahte* »obhodna straža z več čuvaji«, kratkoma pripisal tudi besedi *Scaramatte* in sklepal, da je ime *škoromāt* prvotno označevalo le lik nočnega čuvaja, ki je med škoromati še razpoznaven v škopitu, enem od stalnih likov brkinskih škoromatov. Kuret je nadalje še izvajal, da se je ime za lik nočnega čuvaja kasneje po poimenovalnem vzorcu *pars pro toto* preneslo na označevanje celotne skupine brkinskih pustnih šem, ker naj bi ime *škoromāt* za lik nočnega čuvaja pri tej maškari izpodrinilo mlajše ime *škopit* (Kuret 1997: 97).

2.1 Oprava brkinske maškare škopit je taka, da dopušča v njem razpoznati tri različne like, in sicer najstarejši zoomorfni lik (zaradi zajčje kože, ptičjega perja, vrane ali katere od ptic ujed), mlajši lik nočnega čuvaja (zaradi velikega črnega dežnega plašča ali cerade, na verigi viseče ene ali dveh latern) in najmlajši lik kastratorja (zaradi velikih lesenih klešč). Vprašanje pa je, ali to vmesno stopnjo Kuretove morfološke analize lika maškare škopit (Kuret 1997: 96 s.) potrjuje tudi ime *škoromāti*.

2.2 Zanesljivih jezikovnih in jezikoslovnih znakov, ki bi potrjevali, da bi edninska oblika *škoromāt* oz. čedadjski zapis *Scaramatte* sploh kdaj pomenila »nočni čuvaj«, namreč ni. Kureta je ob sklepanju prvotnega pomena = etimologije besede *škoromāti* oz. pomena glose *Scaramatte* zavedel pomen besede *sgaravatte*, ki z besedo *škoromāti* oz. *Scaramatte* ni sorodna, ampak samo njen pomen sproža asociacijo na eno od značilnosti lika v skupini škoromatov. Razlaga prvotnega pomena besede *škoromāti* z »nočni čuvaj« je jezikoslovno enako nesprejemljiva, kot če bi npr. imenu pustne šeme *zgončar* pripisali prvotni pomen »kožuhar« in to utemeljevali s podobo tega pustnega lika, za katerega je značilen tudi ovčji kožuh.

2.3 V čedadjskem arhivskem gradivu je Valentino Ostermann našel zapis o maškarah iz leta 1340 in ga skupaj s stoletje mlajšim zapisom iz videnskega arhivskega gradiva objavil v knjigi *La Vita in Friuli*. V Čedadu je namreč 12. februarja leta 1340 mestni magistrat objavil prepoved, da se brez dovoljenja gastalda in mestnega sveta nihče ne sme pokazati *in habitu Scaramatte aut Sibilie, aut alterius insueti habitus unde non appareat in facie manifeste*. Prestopek je bil kaznovan z denarno globo, če pa našemljenec denarja ni imel, je bil na tri semanje dneve privezan za sramotilni steber, scaramatta pa so razbili, je poročal Ostermann 1940: 495. Stoletje mlajši zapis pa – po Ostermannovem poročanju – pravi, da so se februarja leta 1422 zbrali poslanci in razglasili, da nihče ne sme nastopati v liku *sgaravatte*, tj. v liku maškare z orožjem (Ostermann 1940: 486).

⁵ Povsem drugače, jezikoslovno nesprejemljivo je ravnal Doria 1987: 579, ki Vidossijev razlago srednjeveških glos *scaramatte* in *sgaravatte* očitno ni poznal in pri tržaškem *scaramatta* – kot da bi sledil Kuretu – opozarja tako na furl. *scaragnatta*, kar je najbolj verjetno tiskarska napaka za *scaraguatta*, kot tudi it. *scaramuccia* »prepir, boj« poleg »neapeljska gledališka maska«. Skupno vzglasje *scara-* še ni dovolj za oceno, da bi bile te tri besede med seboj tudi sorodne. Glej tudi op. 7.

2.3.1 Pomembna vsebinska razlika med zapisoma, ki pustno šemljenje iz varnostnih razlogov prepovedujeta, je ta, da prvi prepoveduje maškare z obrazno krinko, drugi pa maškare, h katerim je kot del oprave spadalo tudi orožje. Iz konteksta, kjer se čedajska glosa *Scaramatte* pojavlja, njenega pomena ni mogoče natančno določiti. Latinski pasus, kjer se *Scaramatte* pojavlja, je namreč skladijsko večinterpretativen zaradi rabe ločnega veznika *aut* »ali«. Člen *Scaramatte* je do *Sibilie* in do *alterius insueti habitus* lahko v prirednem ločnem skladijskem razmerju, lahko pa v prirednem pojasnjevalnem. Vsako od skladijskih razmerij pa dopušča tudi drugačno razumevanje pomena glose *Scaramatte*. Prvo skladijsko razmerje bi se v slovenskem prevodu glasilo »v opravi ali *Scaramatte* ali *Sibilie* ali v kateri drugi nenavadni opravi, katera jasno ne kaže obraza« in tu glosa *Scaramatte* označuje vrsto maškare z obrazno krinko. Drugo skladijsko razmerje pa bi se glasilo »v opravi *Scaramatte*, in sicer ali *Sibilie* ali v kateri drugi nenavadni opravi, katera jasno ne kaže obraza« in tu bi pomen glose *Scaramatte* bil »maškara z obrazno krinko nasploh«. Kot pa poroča Ostermann, se v čedajskem besedilu ista glosa pojavi še enkrat, zapisana z malo začetnico, ko se govori, da so »scaramatta« razbili (Ostermann 1940: 485). Tokrat isti izraz ni uporabljen niti v pomenu »vrsta maškare z obrazno krinko« niti v pomenu »maškara z obrazno krinko«, ampak v pomenu »obrazna krinka = maska«. Ker je soobstajanje pomenov »maškara z obrazno krinko« in »obrazna krinka« tudi jezikoslovno utemeljeno s poimenovalnim vzorcem *pars pro toto*, bi se sama – tudi na podlagi glosine etimologije – bolj nagibala k razlagi, da čedajski izraz označuje maškaro z obrazno krinko nasploh, pa tudi obrazno krinko.

2.3.2 Vidossi, ki je uredil drugo izdajo Ostermannovega dela, je čedajsko glosa *Scaramatte* povezal s srlat. besedo *scaramancum* »široko oblačilo, ki pokrije vse telo« (Ostermann 1940: 485, op. 20) srednjeješkega izvora (Meyer-Lübke 1911: 7659). Ker se je *scaramatta* dala razbiti, čedajska glosa *Scaramatte* ni označevala oblačila pustne šeme, ampak obrazno krinko. Že Vidossi je o svoji povezavi dvomil. O tem priča njegov pripis »če se za obleko sploh lahko reče, da se razbije« (Ostermann 1940: 485, op. 20). Vidossijeva povezava *scaramatta* s srlat. *scaramancum* pa tudi v formalnem oziru ne prepričuje, saj sta besedi fonetično različni in jezikoslovno nezdružljivi. Čedajska glosa *Scaramatte* je glede izvora in etimologije še vedno nerazložena, čeprav je na dlani, da jo smemo povezati s tržaškim izrazom iz Škednja *scaramata*, ki označuje vrsto maškare, odete v cunje in s cedilom na glavi (Doria 1987: 579), torej maškaro, ki za razliko od čedajske glose označuje maškaro brez obrazne krinke. Istočasno naj poudarim, da je glosa (*in habitu*) *Scaramatte* le po kraju zapisa furlanska. Jezikoslovno pa beseda avtohotno ni furlanska, ker z vzglasnim zlogom *sca-* kaže, da je furlanska palatalizacija velarov ni zajela, npr. it. *scatola* : furl. *s'ciätule*.

2.3.3 Nasprotno pa je izvor videnske glose *sgaravatte* znan. Vidossi jo je povezal s srlat. *scaraguaita* »skupinska straža«, vse pa izvajal iz nemške predloge: »ted. *skarwahta*« (Ostermann 1940: 485, op. 20). Zaradi romanskega vzglasnega *sc-* [*sk-*] je bilo rom. **scaraguaita*⁴ izposojeno že iz stvn. fonetične ustreznice *scar-wachta za srvn.

⁴ Prim. srlat. *scaraguaita* »skupinska straža«, ki potrjuje, da je bil stvn. *w* prevzet kot *gy* in se je nato v furl. lahko asimiliriral v *y*, npr. srlat. *guerra*, it. *guerra* (furl. *guère* in *uère*) iz stvn. *werra* »prepir, boj« (Rohlf 1966: 230 s.). Rom. substitut za stvn. konzonantno skupino *cht* je bil verjetno *ht. Asimilacija v geminato *tt* v videnski glosi *sgaravatte* ni furlanska. Glej tudi op. 5.

scharwachte »obhodna straža z več čuvaji« < srvn. *schar* (f.) »skupina; skupina 4, 10 ali več mož« + *wachte* (f.) »straža«. ⁵Iz sobesedila k obliki *sgaravatte* je razvidno, da je glosa označevala oboroženo maškaro, iz Vidossijeve razlage izvora pa, da je to maškara z likom stražarja. Posredni znak, da je Vidossijeva razlaga glose *sgaravatte* pravilna, lahko vidimo tudi v furl. *scaraguàita*, ki označuje vrsto militantne maškare (Doria 1987: 579).⁶

3 V Alasijevem italijansko-slovenskem slovarju iz leta 1607, ki vsebuje bogato narečno gradivo s slovenskega skrajnega zahodnega območja, je izpričana slovenska glosa *scaramata*, ki jo Alasija razloži z italijansko ustreznico *maščera*, torej s splošnim izrazom za maškaro. To Alasijevo glosa je na začetku šestdesetih let šavli razložil takole: »Nel dialetto del Carso la parola italiana *mascarata* ha dato, per metatesi, *škaramat(a)*.« (Šavli 1960/61: 104) Podobno je že leta 1940 Ribarić v Golcu zabeleženi samostalnik *škaramüt* (m.), g. -a v pomenu »maska« in glagol *škaramutäti se* »maskirati se« razložil takole: »Jamčano uslijed metateze od *maškarüt ...*« (Ribarić 1940: 196)⁷ Oba avtorja sta neodvisno drug od drugega menila, da sta izraza po metatezi *m – šk – r > šk – r – m* nastala v slovenščini, in sicer iz romanske izposojenke *maškarata oz. *maškarut. Ker je Kuret lepo pokazal na zvezo med imenom *škoromäti* in čedajsko glosa *Scaramatte*, ki še živi v škedenjskem *scaramata*, je očitno, da je do metateze prišlo že v romanski predlogi in ne šele v slovenščini, kot sta menila Ribarić in Šavli.

3.1 Čedajska glosa (*in habitu*) *Scaramatte* in tržaško *scaramata* sta torej lahko preprosti »premetanki« iz romanske besede *mascaratta, ki je bila izpeljana iz pustnega termina *mascara* »pustna obrazna krinka; pustna šema«. Slednji je kot ljudska kulturna beseda prešel v večino evropskih jezikov, tudi v slovenščino. Beseda je v slovenščini ob knjižni obliki *māškara* znana tudi v narečjih, kjer tako kot termin *škoromäti* v množinski obliki označuje tudi skupino pustnih šem, npr. *māčkore* z Banjške planote, dobrepolske *māčkare* z narečno ojačano artikulacijo *-čk-* [*-t-šk-*] iz prvotnega *-šk-*.

3.2 Podvojeni *ll* v zapisu *Scaramatte* kaže, da v predmetatetni obliki *mascaratta ne bi smeli prepoznati romanske kolektivne tvorbe *mascarata* »skupina pustnih šem« k *mascara* »pustna šema«. Kolektivni sufiks v *mascarata* bi se v severnoitalijanskih govorih realiziral z leniranim dentalom kot *mascarada* in sled lenizacije bi se gotovo dosledno ohranjala tudi v ljudskih izposojenkah v slovenščino. Besedotvorno razmerje med predpostavljenim rom. *mascaratta in *mascara* pojasnjuje furlanski par *māscare* (f.) »maškara« : *mascaräte*, kjer ima druga oblika pomen slabšalnice k prvi (Pirona 1935: 577). S furlanskim sufiksom *-ate* soroden tržaški *-ata* ima prav tako slabšalno funkcijo, prim. *robata* »krama, navlaka« : *roba* »stvar«, *canzonata* »prostaška pesem« : *canzon* »pesem« (Rohlf's 1966: 455). Lahko bi torej sklepali, da je beseda *mascaratta, iz katere je po metatezi nastalo *scaramatta*, maškaro označevala slabšalno. Ne bi si upala trditi, da je sled take konotacije razpoznavna tudi v glosi *Scaramatte*, pa čeprav gre tu za maškaro z obrazno krinko, ki je prepovedana, tj. v družbi negativno konotirana. Bolj verjetno se zdi, da se je prvotni slabšalni pomen v *mascaratta ali izgubil pred metatezo ali pa po njej, ko se je občutek o povezanosti z osnovno besedo *mascara* povsem

⁵ Prim. furl. *uätte* (f.) »straža« poleg *guätte* »isto« iz stvn. *wachta, srvn. *wachte* »straža«.

⁶ Pri Doria, 1987: 579, je beseda najbolj verjetno napačno zabeležena kot *scaragnäita* z *n*.

⁷ Skok: II, 381, omenja obliko *škaramüt* iz Golca in pravi, da mu je tvorbeno nerazumljiva, a hkrati zavrača, da bi bilo it. *scaramuccio* z njo v kakršnikoli zvezi, ker ima it. beseda drugačen pomen in tudi drugačen izvor.

izgubil. V jeziku se namreč pogosto dogaja, da se slovnična razmerja osnovna beseda : slabšalnica oz. manjšalnica oz. povečevalnica ipd. degramatikalizirajo in pomen obeh besedotvorno različnih besed postane enak. Tako degramatikalizacijo ponazarja furlansko *mascaròt* (m.) -v pustno masko našemljen moški- (Pirona 1935: 577), ki moškega v pustni opravi povsem nevtralnno konotira, čeprav ima sufiks *-òt* v furlanščini predvsem povečevalno funkcijo, npr. *cianòt* -velik pes- : *ciàn* -pes-.

3.3 Slovensko *škoromāti* ima danes status etnološkega termina, ki označuje posebno skupino pustnih šem, značilno le za Brkine oz. za južno obrobje Brkinov in Matarsko podolje (Fikfak 1999: 58). Termin so v knjižno slovenščino posredovali etnologi. Tudi redke ljudske variantne oblike, ki niso le z ožjega brkinskega področja, so zapisali nejezikoslovci. Ker natančnih zapisov narečnih oblik za *škoromāti* nimamo, je težko natančno presoditi, kolikšni standardizaciji je bil termin dejansko podvržen. Najstarejši zapis *šcaramata* pri Alasiju kaže, da je bil izraz v slovenščino prevzet s prvima *a*-jevskima in ne *o*-jevskima vokaloma, ki ju ima knjižni termin. Enako stanje vokalizma potrjuje tudi primorsko *škaramáta* -pustna šema- in *škaramátat* -šemit-, ki je bilo zabeleženo v govoru Svetega Antona (Jakomin 1995: 121). Substitucija tujega kratkega nenaglašene *a* s slovenskim *o* je namreč znak starejše izposoje pred 10. stoletjem, npr. *kostanj* : *castanea*, *Kobarid* : *Caboredu. Alasijeva glosa in svetoantonsko gradivo nadalje kaže, da je bila romanska predloga *scaramatta* prevzeta kot *a*-jevski samostalnik. Torej ga je šele ljudska standardizacija preoblikovala v slovenski samostalnik moškega spola *škaramát. Verjetno zato, ker je bilo pustno šemljenje prvotno izključno moško, fantovsko opravilo. Prva dva *a* v obliki *škaramát sta bila nenaglašena in podvržena redukciji. Pojav izkazuje zapis *škarmate* (Boljunec; Cek - Volk 1996: 133), ki je bil standardiziran iz narečnega izgovora *škormate (m. pl.), če upoštevamo drugo boljunško leksiko, npr. *bərdəví:ca* -bradavica-, *kəpúət* -kapot- (Gradivo za SLA). Povsem zvezanih rok pa človek ostane pri zapisu *škuoromat* (Hrušica), ki pomeni -posamezni našemljenec v skupini škoromatov- in -nenavadno ali slabo oblečen človek- (Cek - Volk 1996: 133 z op. 8). Jezikoslovno povsem nepredvidljivo se tu naglas pojavi na vzglasnem zlogu in namesto dveh prvotnih *a*-jevskih vokalov imamo sedaj dva *o*-jevška in prvi, zapisan kot *uo*, kaže na sekundarni naglas na *o*-ju, prim. *puótle* -potle/potem- (Hrušica). Zapis oblike iz Hrušice in standardizirana oblika *škoromāti* iz prvotne slovenske *škaramát ne odražata kontinuiranega, sistemsko pogojenega narečnega razvoja, kot ga poznamo iz narečnih opisov notranjskih govorov, ki vključujejo tudi Brkine. Fonetični razvoj oblike *škaramát je sicer lahko -zmotila- ljudska etimologija. Ljudska razlaga namreč pravi, da so *škoromāti* *škóro mati* -skoraj mati/nori- (Jurij Fikfak, ustno). Prav ta ljudskoetimološka interpretacija je verjetno botrovala obliki z nepričakovanim naglasom vzglasnega zloga, ki jo ponazarja zapis *škuoromat* iz Hrušice. Vprašanje pa je, ali je ta ljudskoetimološka interpretacija sprožila tudi sam nastanek dveh nenaglašanih *o*-jevskih vokalov namesto prvotnih *a*-jevskih. Iz poročanja, da se na prostoru od Boljunca do Podgrada poleg osnovne oblike imena, tj. *škoromāti*, slišijo tudi različice kot npr. *škarmate* (Boljunc), *škoromadi* (Slivje) ... (Cek - Volk 1996: 133), bi sklepali, da standardizirana oblika *škoromāti* verno ponazarja večinsko ljudsko izgovorjavo z *o* in da zapis *škuoromat* ponazarja obliko *škóromat, ki je po ljudski etimologiji nastala iz *škoromát in ne iz *škaramát.

3.3.1 Sistemski prehod nenaglašene *a* v *o* je sicer v južnonotranjskih govorih znan, a le v bližini Ilirske Bistrice, v Jasenu in Harijah, kjer z izjemo izglasnega *a* zajame vsak *a*. Rigler, ki je ta pojav raziskoval, je opazil, da se tovrstne labializacije *a* > *o* sporadično

pojavnajo tudi izven ozkega območja Harij in Jasena, predvsem v Kilovčah in Kosezah (Rigler 1963: 104). Ljudski izgovor *škoromáti*, kjer sta vokala *o* gotovo sekundarno nastala iz *a*, bi torej lahko kazal, da je bil prehod nenaglašene *a* v *o*, ki je danes kot sistemski fonetični pojav izpričan le na majhnem območju iz okolice Ilirske Bistrice, v preteklosti vendarle širši.

3.3.2 Tudi v tem ljudskem pustnem terminu je že v prvotni edninski obliki *škoromát* < *škaramát prišlo do t. i. slovenske analoške sonorizacije tipa *regrad* (iz *regrat*), *škržad* (iz *škržat*), *šenfed*-podstrešje- (ob *šonfit*-isto-, *šofit* < it. *sofitto*). Tako kot npr. pri kraškem *škržad* se je oblika *škoromád po analogiji prenesla tudi v množinsko obliko, kot pričata zapisa *škoromadi* (Slivje) in *škoromade* (Brezovica). Primera z analoško sonorizacijo tipa *regrad* torej potrjujeta prvotno edninsko rabo obravnavanega pustnega termina.

3.4 Drugačno od zgoraj prikazanega je čiško gradivo iz Golca: *škaramüt* (Ribarić 1940: 196) in Poljan pri Podgradu: *škaramuti* (Cek - Volk 1996: 133). Tu *u* ni substitut za romanski dolgi *a*, ampak za romanski kratki *o* v naglašeni poziciji kot npr. v sln. *skúta*: it. *scotta*, furl. *scôta*, *scuête* < lat. *ex-cocta »skuhana, zvarjena«. V slovenščino sta bila torej prevzeta dva različna romanska samostalnika. Oblika *škaramáta (= *šcaramata* (Alasia)) je bila izposojena iz predloge *scaramatta*, ki je metatetična varianta iz *mascaratta, ohranjajočega se v furl. slabšalnici *mascarâte* k *māscare* »maškara«. Toda oblika *škaramüt (= *škaramüt* (Golac)) je bila izposojena iz predloge *scaramotto, metatetične variante iz *mascarotto, ki se ohranja v furl. *mascarôt* »v pustno masko našemljeni moški«.

4 Tu predlagana etimološka razlaga slovenskega *škoromáti* in *škaramüt* ter čedajske glose (*in habitu*) *Scaramatte* in tržaškega *scaramata* sloni na aplikaciji metateze, ki spada med sporadične in nesistemske jezikovne pojave. Vzroki, da se v besedi konzonanti prekozložno »premešajo«, ostajajo pogosto prikriti, čeprav je verjetno, da povzročajo metatezo zlasti dolžina in težja izgovorljivost besed, izoliranost besed pa tudi jezikovni tabu. Kakorkoli že, metateza spada med stalne spremljevalce divergentnega jezikovnega razvoja, pred katerim ni imun noben jezik. Ne nazadnje je botrovala tudi it. pustnemu terminu *carnevale* »pust«, ki je nastal iz zloženke *carne-leva »mesopust« < *carne* »meso« + *levare* »odvzeti, odstraniti« in se razširil po vsej Evropi (fr. *carnaval*, agl. *carneval*, n. *Karneval*, sln. *karneval* ...).

5 Naj povzamem. Kuretova interpretacija, da naj bi ime *škoromát* prvotno označevalo le lik nočnega čuvaja in se šele kasneje po principu *pars pro toto* preneslo na označevanje celotne skupine brkinskih pustnih šem, kjer je lik nočnega čuvaja tudi nastopal, metodološko ni sprejemljiva. Lik nočnega čuvaja, ki ga je mogoče identificirati v liku škopita, ni v nikakršni zvezi z imenom *škoromát(i)*. Romanska predloga *scaramatta*, od koder izvira ime brkinskih škoromatov, je bila verjetno splošni termin za maškaro z obrazno krinko, ki je lahko označeval tudi le obrazno krinko. Beseda pa je najverjetneje po metatezi *m-sc-r* > *sc-r-m* nastala iz rom. *mascaratta, tvorjenke k *mascara*. Ime *škoromát* je bilo prvotno (tako kot še danes) splošna oznaka za katerokoli maškaro (z obrazno krinko ali brez nje), zato je v množinski obliki *škoromáti* lahko označevala tudi skupino maškar različnih likov. Ne nazadnje je slabšalni pomen variante *škuoromat*, ki se v Hrušici uporablja tudi za oznako nenavadno ali slabo oblečenega človeka, iz

prvotnega pomena »maškara« besede *škoromát* neprimerno bolj razumljiv, kot pa bi ga implicirala Kuretova razlaga iz pomena »nočni čuvaj«. Enak slabšalni pomen ima namreč tudi knjižni sinonim *máškara*, ki ob »z masko zakrit in v posebno obleko oblečen človek« pomeni tudi »neprimerno, smešno oblečen človek«.

Viri in literatura:

Cek - Volk, 1996: Danijel Cek-Romeo Volk, Brkinski škoromati – Kraški koledar 1996, Sežana, str. 128–153.

Doria, 1987: Mario Doria, Grande Dizionario del Dialetto Triestino, Trieste.

Fikfak, 1999: Jurij Fikfak, Škoromati – Enciklopedija Slovenije 13 (Š–T), Ljubljana, str. 58.

Gradivo za SLA: Gradivo za Slovenski lingvistični atlas, hrani Dialektološka sekcija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani.

Jakomin, 1995: Dušan Jakomin, Narečni slovar Sv. Antona pri Kopru, Trst.

Kuret, 1972: Niko Kuret, La maschera di Scaramatte tra friulani e sloveni – Drammatica popolare nella Valle padana. Atti del 4° Convegno di studi sul folklore padano, Modena, str. 523–531.

Kuret, 1989: Niko Kuret, Praznično leto Slovencev. Starosvetne šege in navade od pomladi do zime I–II, druga izdaja, Ljubljana.

Kuret, 1997: Niko Kuret, Opuscula selecta. Poglavlja iz ljudske kulture, Razred za filološke in literarne vede, Dela 43, Ljubljana.

Meyer-Lübke, 1911: Wilhelm Meyer-Lübke, Romanisches etymologisches Wörterbuch, Heidelberg.

Ostermann, 1940: Valentino Ostermann, La Vita in Friuli. Usi – costumi – credenze popolari. Ristampa della seconda edizione, riordinata, riveduta e annotata da Giuseppe Vidossi, Udine.

Pirone, 1935: Giulio Andrea Pirone-Ercole Carletti-Giov. Batt. Corgnali, Il Nuovo Pirone. Vocabolario Friulano, Udine.

Ribarić, 1940: Josip Ribarić, Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri – Srpski dijalektološki zbornik, knjiga IX, Beograd.

Rigler, 1963: Jakob Rigler, Južnonotranjski govori. Akcent in glasoslovje govorov med Snežnikom in Slavnikom, Ljubljana.

Rohlf, 1966: Gerhard Rohlf, Grammatica Storica della Lingua Italiana e dei Suoi Dialetti. Fonetica, Torino.

Skok: Peter Skok, Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–IV, Zagreb 1971–1974.

Šavli, 1960/61: Giovanni Šavli, Contributi alla conoscenza del Vocabolario italiano e schiavo di Alasia da Sommaripa. Tesi di laurea, Università degli studi di Roma, Roma.

Summary

About the Word ŠKOROMAT

Niko Kuret's interpretation that the Brkini word *škoromát* originally denoted the masker of the night-guard, and only secondarily on the account of the semantic model pars pro toto the plural form *škoromáti* became a denotation for the whole group of different Brkini maskers, in which

the image of the night-guard could be identified in the masker, named *škópit*, is to be corrected. It is shown that the image of the night-guard is not related in any way to the word *škoromát(i)*. The Romance word (*in habitu*) *Scaramatte* was probably a general expression for the masker with or without the mask and also for the mask itself and the medieval Latin passus *in habitu Scaramatte aut Sibille, aut alterius insueti habitus unde non appareat in facie manifeste* could be translated as «in the costume of *Scaramatte*, i. e. or *Sibilia* or in another unusual costume, in which the face does not appear clearly». The Romance word was also attested in the speech of Triest as *scaramata* «the masker, dressed in tatter, and with colander on the head» and is probably a metathetical variant of the Romance word *mascaratta, the derivation from the well known word *mascara* «masker». The Slovene dialectal word *škoromát* was originally (as it is nowadays) the general expression denoting a masker (with or without the mask) and only therefore the plural form *škoromáti* could have meant «a group of different special maskers from the area of Brkini». The pejorative function of the form *škuoromat* from Hrušica, which is also used to denote the unusual or poorly dressed man, is in fact more understandable from the original meaning «masker» of the word *škoromát* as it could be from the meaning «night-guard» according to Kuret's explanation. The same pejorative function is namely also attested in the Slovene literary synonym *máškara* which means «masker» but also «unsuitably, funnily dressed man».